

patristică, regăsim în exemplele sale acea patină de noblețe inconfundabil creștină: iubirea vrăjmașilor. Când ortodocși fervenți alcătuiesc încă liste ale adversarilor demni de moarte, unii se gândesc în schimb la răscumpărarea călăilor. Uneori gestul nu e martiric, ci mult mai la îndemână: degetul unui dușman merită puțină grijă gratuită (cazul frumos al ceasornicarului neamț tratat în timpul liber de chirurgul militar Bloom, în plin război). Marele discernământ, într-o lume care oricum funcționează (deseori aberant) după principiul sacrificiului, este de a-l sustrage pe acesta din urmă din plasa atâtor deformări și a-l integra într-o perspectivă a înțelepciunii. Fără discernământ iubirea devine în cele din urmă o caricatură.

Cătălin Bogdan

PREFATĂ²

Pentru mine, închinarea înseamnă o relație. Nu eram un om credincios, apoi, într-o zi, L-am descoperit pe Dumnezeu, Care mi S-a revelat imediat drept valoarea supremă și sensul deplin al vieții, dar în același timp ca Persoană. Cred că închinarea poate să nu însemne nimic pentru cineva ce nu are un obiect al închinării. Nu poți învăța închinarea pe cineva care nu L-a simțit pe Dumnezeul cel viu; poți să-l înveți să acționeze ca și cum ar crede, dar nu va avea acea atitudine spontană care e cu adevărat închinare. Așadar, ca o prefață la această carte despre rugăciune, ce doresc să exprim este certitudinea despre realitatea personală a unui Dumnezeu cu care se poate stabili o relație. Prin urmare, doresc să le cer cititorilor mei să-L trateze pe Dumnezeu drept un semen, drept cineva și să prețuiască această cunoștință la fel cum prețuiesc o relație cu un frate sau cu un prieten. Acest lucru este, cred, esențial.

Unul dintre motivele pentru care cultul comunitar sau rugăciunea particulară par a fi atât de

² Adaptarea unui comentariu din cadrul programului „Opt fără zece”, difuzat pentru prima dată la BBC, în 1965.

vlăguite sau atât de convenționale este acela că actul închinării, care se naște în inima ce se împărtășește de Dumnezeu, este prea adeseori absent. Fiecare exprimare, fie rostită, fie în faptă, poate ajuta, dar nu sunt decât expresii a ceva esențial și anume, a unei adânci tăceri a comuniunii.

Cu toții știm, în privința relațiilor umane, că iubirea și prietenia sunt mai adânci dacă putem sta cu cineva în tăcere. Atâta timp cât e nevoie să vorbim pentru a păstra legătura, putem, fără ezitare și cu regret, să presupunem că relația e încă superficială; la fel, dacă vrem să ne închinăm lui Dumnezeu, trebuie, mai înainte de toate, să învățăm să ne bucurăm, rămânând tăcuți împreună cu El. Acest lucru e mai ușor de făcut decât ar părea la prima vedere; însă e nevoie de puțin timp, de puțină încredere și de curajul de a începe.

Cândva, parohul din Ars, un sfânt francez din secolul al XVIII-lea, l-a întrebat pe un țăran bătrân ce anume face ore în șir în biserică, aparent fără ca măcar să se roage. Țăranul a răspuns: „Îl privesc, mă privește și suntem fericiți împreună”. Acel om învățase să vorbească cu Dumnezeu, fără a rupe tăcerea intimității prin cuvinte. Dacă putem face asta, putem folosi orice formă de închinare. Dacă încercăm să înțelegem închinarea prin cuvintele folosite, vom obosi numaidecât de aceste cuvinte,

fiindcă, dacă nu au adâncimea tăcerii, sunt superficiale și plictisitoare.

Dar cât de însuflețite pot deveni cuvintele, odată ce sunt susținute de tăcere și sunt inspirate de duhul cuvenit:

„Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta.” (Ps. 50, 16)³

³ Pe tot parcursul lucrării, am urmat versiunea din 1988 a Bibliei editate de Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, cu toate că, în unele cazuri, diferă ușor de traducerea englezească folosită de autor. (n. tr.)

ESENȚA RUGĂCIUNII

Evangelia după Matei ne ilustrează, încă de la început, însăși esența rugăciunii. Magii au văzut steaua mult așteptată; au pornit la drum numaidecât, în căutarea regelui; au ajuns la iesle, au îngenunchat, s-au închinat și și-au oferit darurile: au exprimat rugăciunea, în desăvârșirea ei, care este contemplație și adorație.

Adesea, în literatura mai mult sau mai puțin populară despre rugăciune, ni se spune că rugăciunea este o aventură captivantă. Este un fapt comun să auzi: „Vino, învață să te rogi; rugăciunea e atât de interesantă, atât de palpitantă, este descoperirea unei lumi noi; Îl vei întâlni pe Dumnezeu, vei găsi calea către o viață duhovnicească.” Desigur, într-un anumit sens, acest lucru este adevărat; dar ceva mult mai subtil e dat uitării când se fac astfel de afirmații: rugăciunea este o aventură periculoasă și, de aceea, nu o putem începe fără riscuri. Așa cum spune Sf. Pavel, este un lucru înfricoșător să cazi în mâinile Dumnezeului celui viu (Evr. 10, 31). Prin urmare, a porni deliberat spre o confruntare cu Dumnezeu cel viu este o aventură

însământătoare: fiecare întâlnire cu Dumnezeu este, într-un anumit sens, o Judecată de Apoi. Ori-când ajungem în prezența lui Dumnezeu, prin Taine sau prin rugăciune, facem ceva întru totul periculos, fiindcă, după cuvântul Scripturii, Dumnezeu este foc. Dacă nu suntem pregătiți să ne predăm fără rezerve focului dumnezeiesc și să devenim acel rug aprins din deșert, care ardea, dar nu se mistuia, atunci ne vom mistui, căci experiența rugăciunii poate fi cunoscută doar din interior și nu e de joacă cu ea.

A te apropia de Dumnezeu înseamnă mereu a descoperi atât frumusețea lui Dumnezeu, cât și distanța dintre El și noi. „Distanță” e un cuvânt nepotrivit, fiindcă aceasta nu e determinată de faptului că Dumnezeu este sfânt și noi suntem păcătoși. Distanța se datorează atitudinii păcătosului față de Dumnezeu. Putem să ne apropiem de Dumnezeu numai dacă o facem cu sentimentul că venim la judecată. Dacă venim osândindu-ne, dacă venim fiindcă Îl iubim, în ciuda faptului că nu avem credință, dacă venim la El iubindu-L mai mult decât iubim sentimentul de siguranță lipsită de Dumnezeu, atunci ne deschidem Lui și El nouă și nu mai există distanță; Domnul se apropie de noi printr-o iubire plină de compasiune. Dar dacă stăm în fața lui Dumnezeu învăluiți în mândria noastră, în pretențiile noastre, dacă stăm în fața Lui ca și cum

am avea dreptul de a sta acolo, dacă stăm și Îl luăm la întrebări, distanța care separă făptura de Creator devine infinită. Există un pasaj în *Screwtape Letter*⁴, în care C. S. Lewis sugerează că distanța, în acest sens, este un lucru relativ: atunci când marele arhanghel a venit în fața lui Dumnezeu pentru a-L întreba, în momentul în care a pus întrebarea, nu pentru a înțelege, smerit, ci pentru a-L sili să dea socoteală, s-a pomenit la o distanță infinită față de Dumnezeu. Dumnezeu nu s-a mișcat, nici Satana și totuși, fără nicio mișcare, ei erau infinit depărtați unul de altul (Scrisoarea XIX).

Ori de câte ori ne apropiem de Dumnezeu, contrastul dintre ceea ce este El și ceea ce suntem noi devine însământător de clar. Nu putem fi conștienți de aceasta, atâta timp cât trăim departe de Dumnezeu, atâta timp cât prezența Sa și chipul Său sunt întunecate de gândurile și de percepțiile noastre; dar cu cât ne apropiem de Dumnezeu, cu atât contrastul e mai pregnant. Nu atât gândul constant la păcatele lor, cât vederea sfințeniei lui Dumnezeu îi face pe sfinți conștienți de propria lor păcătoșenie. Când luăm seama la noi înșine, în afara prezenței învăluitoare a lui Dumnezeu, păcatele și virtuțile devin mici și oarecum irelevante;

⁴ În traducere românească, cartea a apărut cu titlul *Scrisorile unui diavol mai bătrân către unul mai tânăr*. (n. tr.)

numai pe fundalul prezenței dumnezeiești sunt puse cu totul în relief și-și capătă profunzimea și tragedia.

De fiecare dată când ne apropiem de Dumnezeu, ne confruntăm ori cu viața, ori cu moartea. Cu viața, dacă venim la El în duhul cuvenit și suntem înnoiți de Dumnezeu. Cu moartea, dacă venim la El fără duh de închinare și fără o inimă frântă și smerită; dacă aducem mândrie și aroganță. De aceea, înainte de a porni pe drumul așa numitei aventuri palpitate a rugăciunii, nu putem insista îndeajuns asupra faptului că nimic mai important și mai înspăimântător nu se poate întâmpla, decât întâlnirea cu Dumnezeu, spre Care am pornit. Este esențial să înțelegem că ne vom pierde viața în acest proces: vechiul Adam care suntem, trebuie să moară. Suntem puternic atașați de omul vechi, îngrijorați pentru el și e foarte greu, nu doar la început, ci ani după aceea, să simțim că suntem cu totul de partea lui Hristos, împotriva vechiului Adam.

Rugăciunea e o aventură care aduce nu un fior, ci noi responsabilități: cât timp suntem ignoranți, nimic nu ni se cere, dar de îndată ce știm ceva, suntem răspunzători pentru ceea ce facem cu această cunoaștere. Poate fi un dar, dar suntem responsabili pentru fiecare fărâma de adevăr pe care am dobândit-o; când devine a noastră, nu putem s-o lăsăm

inactivă, ci trebuie s-o includem în comportamentul nostru și, în acest sens, vom fi răspunzători pentru orice adevăr pe care l-am înțeles.

Putem aborda această aventură a rugăciunii doar cu un sentiment de teamă, de adorație, de maximă venerație și e necesar să fim la înălțime și în comportamentul exterior, cât mai deplin și precis posibil. Nu este suficient să lenevim într-un fotoliu, spunând: acum mă așez într-un gest de venerație în prezența lui Dumnezeu. Trebuie să înțelegem că dacă Hristos ar sta în fața noastră, ne-am comporta diferit și trebuie să învățăm să ne purtăm în prezența nevăzutului Domn, la fel cum am face-o în prezența Domnului ce S-a făcut vizibil pentru noi.

Aceasta implică mai întâi o atitudine a minții și apoi reflectarea sa asupra trupului. Dacă Hristos ar fi acolo, în fața noastră și am sta cu totul transparenți privirii Sale, atât în minte cât și în trup, am simți reverență, teamă de Dumnezeu, adorație sau poate teroare, dar nu am fi atât de ușuratici în comportamentul nostru precum suntem. Lumea modernă a pierdut în mare parte sensul rugăciunii și atitudinile trupesti au devenit secundare în mintea oamenilor, deși lucrurile nu stau deloc așa. Uităm că nu suntem un suflet ce locuiește într-un trup, ci o ființă umană, făcută din trup și suflet și că suntem chemați, după Sf. Pavel, să-L slăvim pe